

УДК 658.589:005.35.

JEL classification: O31, L53

Круш Н. П.

к.е.н., ст. викладач, КПП ім. Ігоря Сікорського

Згуровський О. М.

к.е.н., ст. викладач КПП ім. Ігоря Сікорського

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті узагальнюються еволюційні зміни у діяльності корпоративних підприємств, обґрунтовується їх роль в здійсненні інноваційної діяльності шляхом аналізу їх сутності та відповідних економіко-правових, організаційних та інших характеристик, яких вони набули у процесі своєї еволюції.

Аналіз інноваційної діяльності корпоративних підприємств здійснюється через ідентифікацію та характеристику її системоутворюючих елементів. Розкриваються особливості застосування корпораціями відкритих і закритих інновацій. Представлено інноваційну діяльність корпоративних підприємств як послідовну взаємообумовлену сукупність цілеспрямованих заходів довгострокового системного характеру орієнтовану на ініціювання, створення, освоєння і реалізацію відповідних предметних змін з метою досягнення відповідних ефектів. Обґрунтовано, що корпоративні підприємства в сучасних умовах працюють, як правило, за моделлю відкритих інновацій.

Ключові слова: корпорації; інноваційна діяльність корпоративного підприємства; відкриті інновації; закриті інновації; суб'єкт інноваційної діяльності; об'єкт інноваційної діяльності.

Постановка проблеми. Теорія і практика провідних країн світу, яким притаманні стабільні темпи економічного зростання і сталий соціально-економічний розвиток, показує, що їх джерелами є впровадження новітніх технологій, та активна інноваційна діяльність у всіх сферах національної економіки, господарської системи.

Модернізація української економіки й нині активізація інноваційної діяльності українських підприємств, в першу чергу, наукоємких розглядається науковцями і експертами, окремими політиками як необхідна умова подальшої стабілізації української економіки, підвищення конкурентоспроможності держави, а також забезпечення економічної безпеки і обороноздатності країни.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Дослідження різних напрямів інноваційної діяльності присвятили свої роботи такі вітчизняні науковці: В.Геєць, В.Точилін, В.Сіденко, О.Саліхова, В.Соловйов, А.Никифоров, І.Бураковський, О.Амоша, ОЛ.Саломатіна, Л.Федулова, Л.Антонюк, Ю.Буренніков, Х.Соловій, С.Ілляшенко, І.Яненкова та ін.

Водночас залишаються відкритими питання розгляду інноваційної діяльності корпоративних підприємств через їх функціонування за моделлю відкритих інновацій.

Виклад основного матеріалу. Інноваційна діяльність може мати місце у різних сферах матеріального і нематеріального виробництва, характеризуватись відповідною широтою об'єктів, суб'єктів та результатів свого здійснення.

Серед суб'єктів інноваційної діяльності, визначених законодавством та літературними джерелами (окремі індивіди, підприємства, фірми, фінансові інститути, державні органи, тощо) найбільш вагоме місце посідають корпоративні підприємства. За словами Л. Федулової, з чим можна погодитись, «економіка багатьох промислових корпорацій забезпечує безпрецедентний прорив для зростання та модернізації продуктивних сил на базі новітніх технологій», виконуючи такі важливі завдання з позицій інноваційного розвитку: концентрація корпоративного бізнесу у сфері інноваційної діяльності; забезпечення фінансування інноваційних проектів та промислових НДДКР; прискорення НТП; підвищення експортного потенціалу та конкурентоспроможності національної продукції; демонополізація ринків; формування раціональних технологічних та коопераційних зв'язків та ін. [1].

Така їхня роль у процесі здійснення інноваційної діяльності може бути виражена шляхом аналізу їх сутності та відповідних економіко-правових, організаційних та інших характеристик, яких вони набули у процесі своєї еволюції: форма власності, акціонування, спектр можливостей залучення капіталу, розподіл функцій власності та управління, передача своїх часток (акцій), організаційна структура, централізованість управління, спосіб отримання ресурсів, відношення до ринку, межі діяльності, доступ до інформації, рух ресурсів, вибір партнерів, стимули та способи росту, способи кооперації та сфери діяльності, наявність ринкової та економічної влади, політика суб'єкта господарювання, організація внутрішніх відносин між підрозділами, розподіл (диверсифікація) ризиків, способи розподілу доходів, динаміка трансакційних витрат, потенціал зростання.

Таким чином, у процесі своєї еволюції корпоративні підприємства поступово набули рис, які значно відрізняють їх від традиційних, та перетворились на великі виробничі організації, що прагнуть встановити контроль над ринками, і впливати на споживачів; ієрархічні структури, які володіють технікою, технологією, складною організаційною структурою і виступають головною структурно-функціональною ланкою сучасного «нового індустріального суспільства» [2].

Загалом перераховані вище характерні риси корпоративних підприємств визначають їхні можливості акумулювати та здійснювати розподіл і перерозподіл матеріальних, нематеріальних і фінансових ресурсів у напрямі економічного зростання за рахунок, в першу чергу, новітніх технологій. Більше того, вони «просто приречені на інноваційну діяльність, інакше їх конкурентоздатність з часом матиме тенденції до зниження».

Серед основних з них варто відзначити витрати на НІОКР (в межах економічної системи і в рамках внутрішньої організаційної структури), а також на впровадження високовартісних інноваційних технологій.

Дійсно, досвід провідних закордонних країн виділяє два основних джерела фінансування різних напрямів інноваційного процесу у середньому відношенні 20% – державні та 80% – корпоративні [3]. Дослідження останніх років підтверджують цю тенденцію. Динаміка обсягів корпоративного фінансування НДДКР у так званих країнах-новаторах характеризується постійним стабільним зростанням. Серед інноваційних підприємств розвинених країн досить вагоме місце посідають саме великі корпоративні підприємств. Сьогодні провідні інноваційно-активні корпорації світового рівня володіють 80% патентів і ліцензій на нову техніку і технологію, здійснюють майже 90% прямих іноземних інвестицій. Крім того, і корпорації нових індустріальних країн розуміють та активно запроваджують стратегії інновацій. Так, наприклад, за опитуванням Boston Consulting Group у Китаї такої думки дотримуються – 41 % корпорацій, у Індії – 35 %, у Бразилії – 27%. Загалом 45 % опитаних респондентів зазначили, що інновації становлять одну з трьох найважливіших цілей їхнього розвитку [3].

Сучасні інноваційні корпоративні підприємства закладають засади і для формування економічних відносин нового типу, які реалізуються у політиці кластеризації, використання технологій аутсорсингу, трансферу технологій, участі і технопарках, технополісах тощо.

Еволюція корпорацій та стратегій їх діяльності на ринку на основі інновацій відповідає зміні парадигми інноваційного процесу та головних аспектів інноваційної діяльності, що характеризується переходом до відкритих інновацій (інноваційної діяльності) (табл.1).

Наразі не можна говорити про те, що усі без винятку корпоративні підприємства працюють за моделлю відкритих інновацій чи перейшли від першої лінійної стадії інноваційного процесу до моделей четвертого і п'ятого рівнів. Проте, аналітичні та статистичні дані свідчать про поступове формування у корпораціях орієнтації саме на моделі четвертого і п'ятого покоління та розширення сфер і стадій здійснення інноваційної діяльності.

Крім того, у монографії І. Яненкової узагальнюється, що корпоративні підприємства та їх об'єднання, таким чином, «... є системними інтеграторами інноваційного процесу, що проходить у різних ланках інноваційної системи. Великі наукомісткі компанії можуть взяти на себе масштабні фінансові й технологічні ризики при розробці нових технологій. Такі компанії контролюють збутові канали, є власниками форматів і стандартів, що стає важливою конкурентною перевагою на високотехнологічних ринках. Крім того, вони створюють і розвивають технологічні платформи» [5].

Таблиця 1

Особливості застосування відкритих і закритих інновацій у процесі здійснення інноваційної діяльності підприємства

Порівняльна характеристика		
Критерії	Закриті	Відкриті
1	2	3
Період активного розвитку	до початку 70-их років ХХ ст.	з 70-их років і по т.ч.
Науково-технічна та ресурсна основа інноваційної діяльності	характерними ознаками є тільки власні ресурсні можливості та змога суб'єкта інноваційної системи; притаманна філософія збуту, що базується на продажі вже існуючих товарів та послуг виготовлених із використанням переважно внутрішніх ресурсів	велика розгалуженість ресурсної бази, різноманітність складу внутрішніх і зовнішніх компонентів, притаманна філософія комплексності інноваційної діяльності
Переважаючий тип інновацій	виробничі чи технологічні	видова різноманітність
Використання інтелектуального потенціалу	у компанії повинні працювати найкращі спеціалісти цієї галузі	формування власного наукового потенціалу, а також активна співпраця з усіма науковцями поза межами компанії
Структура організації інноваційної діяльності	монофункціональна, вертикальна організація, основною функцією інноваційної діяльності є виробнича	складний характер організації, поліфункціональність, диверсифікація та укладення організаційних форм усього процесу інноваційної діяльності
Участь у інноваційному процесі	компанія отримує прибуток за умови повного контролю процесу від здійснення відкриття до виведення на ринок готової продукції	компанія може долучатися до розробок на будь-якому етапі інноваційного процесу
Стратегія виходу на ринок	компанія вийде на ринок першою, якщо зробить відкриття самостійно. Тобто виграє компанія, яка доводить інновацію до ринку першою	прибуток отримується на основі кооперації, а основна увага зосереджена на побудові досконалої бізнес-моделі
Орієнтація на вигоду	вигода компанії полягає в самостійному створенні кращих ідей у галузі	вигода завдяки внутрішнім, так і зовнішнім ідеям
Політика у сфері інтелектуальної власності	інтелектуальна власність повинна бути добре захищеною	компанія отримує прибуток від продажу авторських прав та патентів
Сфера поширення інноваційного продукту	переважно внутрішній (локалізований) ринок	ринки різних рівнів та різних країн
Сфера застосування інновацій	переважно відтворювальна система цієї країни	відтворювальні системи потенціальних та реальних споживачів різних країн
Ефект від здійснення інновацій	локальний	локальний та комплексний (синергетичний)

Джерело : складено автором на основі [4,5,6]

Інноваційну діяльність корпоративних підприємств доцільно розглядати через її системоутворюючі елементи: об'єкти, суб'єкти, процеси, джерела ресурсів, кінцевий результат (табл. 2).

Таблиця 2

Системоутворюючі елементи інноваційної діяльності корпоративних підприємств

Характеристика 1	Сутність 2	
Суб'єкти	компанія у цілому та відповідні підрозділи, що беруть участь у етапах інноваційної діяльності (власники, менеджмент всіх рівнів, науково-технічні, виробничі, технологічні, інформаційно-консультативні, збутові та інші забезпечуючі підрозділи та відділи)	
Об'єкти	За приналежністю до підприємства:	
	Власні	отримані, у т.ч. шляхом трансферу
	інноваційні програми і проекти; знання та інтелектуальні продукти; нормативи, технологічні та технічні стандарти та інше, інституційне забезпечення інноваційної діяльності; виробниче обладнання і процеси; інфраструктура за сферами здійснюваної діяльності (виробнича, збутова, маркетингова, організаційна, управлінська, тощо); організаційно-технічні рішення; ресурси, засоби їх отримання і перероблення: товарна продукція; механізми формування споживчого ринку і збуту товарної продукції, інтелектуального продукту, тощо	
Процеси	За середовищем використання інновацій та широтою інноваційної діяльності:	
	неповні: простий внутрішньо організаційний (натуральний, закритий) та простий між організаційний (товарний, відкритий)	повні: розширений (комплексний), що характеризує подальше поширення інновацій та поглиблення взаємозв'язків з учасниками інноваційної діяльності із зовнішнього оточення (відкритий)
	основні: включають заходи, які безпосередньо впливають на можливість проходження життєвого циклу інновації (маркетингові дослідження, НДДКР, програмування інновацій, оцінка ефективності, власне виробництво, комерціалізація та ін..)	супутні: включають заходи, що забезпечують можливість підтримки інноваційної діяльності та відповідних етапів її здійснення (фінансування, замовлення додаткових досліджень зі сторони, інфраструктурна підтримка, тощо)
Джерела ресурсів	внутрішні (структурні елементи економічного потенціалу компанії); Зовнішні (інноваційної інфраструктури); змішані (отримані одночасно з різних джерел)	
Кінцевий результат (ефект)	інновації у формі нової або удосконаленої продукції, технологічного процесу, організації виробництва, управління, науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, збутової політики, ресурсного забезпечення та ін., орієнтовані на задоволення соціально-економічних потреб ринку, держави, тощо та власних потреб	

Джерело: розроблено автором на основі [7-9]

У сукупності, якщо говорити про результати інноваційної діяльності, то вони можуть бути представлені ширше, ніж просто отримання інновацій

та характеризуватись блоком «постановка проблеми (ціль) – вирішення проблеми (реалізація цілі)».

Висновки. Узагальнення аналітичного матеріалу з вказаної проблематики дає можливість представити інноваційну діяльність корпоративних підприємств як послідовну взаємообумовлену сукупність цілеспрямованих заходів довгострокового системного характеру, орієнтовану на ініціювання, створення, освоєння і реалізацію відповідних предметних змін (соціальних, економічних, екологічних, управлінських, виробничих, організаційних, науково-технічних та інших) з метою досягнення відповідних ефектів, спрямованих на задоволення власних та суспільних потреб, врахування інтересів власників та інших стейкхолдерів. У сучасних умовах вона здійснюється на основі відкритих інновацій, що дозволяє отримувати синергетичний ефект.

Вона реалізується під впливом екзогенних та ендогенних факторів середовища і визначається наявністю «викликів» зовнішнього середовища або проблем внутрішнього розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Федулова Л. Розвиток національної інноваційної системи України / Л. Феєдулова, М. Пашута // Економіка України. – 2005. – №4. – С.35 – 47.
 2. Гэлбрейт Дж. Новое индустриальное общество / Дж. Гэлбрейт. – Москва: АСТ. 2004. – 508 с.
 3. OSLO MANUAL. Руководство по сбору и обработке данных в области технологических инноваций. – Париж: Организация по экологическому сотрудничеству и развитию, 1992. – 65с.
 4. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія /Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С.Савчук. – Київ: КНЕУ, 2003. – 394 с.
 5. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент: монография /Р.А.Фатхутдинов. – Москва: Издательско-книготорговый центр «Маркетинг», 2002. – 892 с.
 6. Круш Н.П. Удосконалення моделі управління інноваційною діяльністю корпоративних підприємств у контексті відкритості інновацій / Н.П. Круш // Бізнес Інформ. – 2014. – №4. – С. 69 – 77.
 7. Амоша О.І. Організаційно-економічні механізми активізації інноваційної діяльності в Україні /О.І.Амоша // Економіка промисловості. – 2006. – №5. – С.15 – 21.
 8. Кавтиш О.П. Теоретико-методичні підходи до визначення сутності інноваційного потенціалу підприємства /О.П.Кавтиш, Н.П.Круш // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2011. – №8. – С.427 – 433.
 9. Петухова О.М. Управління інноваційною діяльністю підприємств: стан, тенденції, теоретико-методологічне забезпечення / О.М.Петухова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2015. – №2 (165). – С. 49 – 53.
-

Круш Н. П.

к.э.н., ст.преподаватель, КПИ им. Игоря Сикорского

Згуровський О. М.

к.э.н., ст. преподаватель КПИ им. Игоря Сикорского

ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КОРПОРАТИВНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье обобщаются эволюционные изменения в деятельности корпоративных предприятий, обосновывается их роль в осуществлении инновационной деятельности путем анализа их сущности и соответствующих экономико-правовых, организационных и других характеристик, которые они приобрели в процессе своей эволюции.

Анализ инновационной деятельности корпоративных предприятий осуществляется через идентификацию и характеристику ее системообразующих элементов. Раскрываются особенности применения корпорациями открытых и закрытых инноваций. Представлена инновационная деятельность корпоративных предприятий как последовательная взаимообусловленная совокупность целенаправленных мер долгосрочного системного характера ориентированную на инициирование, создание, освоение и реализацию соответствующих предметных изменений с целью достижения соответствующих эффектов. Обосновано, что корпоративные предприятия в современных условиях работают, как правило, по модели открытых инноваций.

Ключевые слова: корпорации; инновационная деятельность корпоративного предприятия; открытые инновации; закрытые инновации; субъект инновационной деятельности; объект инновационной деятельности.

Krush N.P.

PhD of Economic sciences, senior lecturer,

Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

Sgurovskij O.M.

PhD of Economic sciences; assistant; Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

INNOVATIVE ACTIVITY OF CORPORATE ENTERPRISES

The article summarizes the evolutionary changes in the activities of corporate enterprises, justifies their role in the implementation of innovation through an analysis of their nature and the corresponding economic, legal, organizational and other characteristics that they acquired in the course of their evolution.

Analysis of innovation corporate enterprises via the identification and characterization of its system components. Represented innovation corporate enterprises as a coherent set of interdependence-targeted measures of long-term nature of the system focused on the initiation, creation, development and

implementation of the relevant substantive change in order to achieve corresponding effects. It is proved that the corporate enterprise in modern conditions of work, as a rule, on the model of open innovation.

Key words: corporations; innovative activity of corporate enterprise; open innovations; closed innovations; subject of innovation activity; object of innovation activity.

Круш Н. П.
kryshnk@ukr.net